ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr.A420199619
Lietas arhīva Nr. AA43-0796-20/14
ECLI:LV:ADAT:2020:1222.A420199619.14.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2020.gada 22.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Linda Vīnkalna, tiesneses Sandra Gintere un Kristīne Kalvāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Tukums DH" pieteikumu par Ekonomikas ministrijas 2019.gada 12.aprīļa lēmumu Nr.3.11-6/2019/378 un Nr.3.11-6/2019/379 atcelšanu, sakarā ar SIA „Tukums DH" apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 16.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējai SIA „Tukums DH" pieder koģenerācijas elektrostacijas Tulpju ielā 2 un 2A, Tukumā (turpmāk abas kopā – koģenerācijas stacijas).
Ar Ekonomikas ministrijas (turpmāk – ministrija) 2011.gada 12.aprīļa lēmumu Nr.1-6.1-148 (turpmāk – atļauja Nr.1) pieteicējai piešķirtas tiesības pārdot koģenerācijas elektrostacijā Tulpju ielā 2, Tukumā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Savukārt ar ministrijas 2011.gada 6.maija lēmumu Nr.1-6.1-218 (turpmāk – atļauja Nr.2) pieteicējai piešķirtas tiesības pārdot koģenerācijas elektrostacijā Tulpju ielā 2A, Tukumā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

[2] Ar ministrijas 2019.gada 12.aprīļa lēmumiem Nr.311-6/2019/378 un Nr.3.11-6/2019/379 (turpmāk abi kopā – ministrijas lēmumi) atļaujas Nr.1 un Nr.2 atceltas, pieteicējai nosakot pienākumu mēneša laikā atmaksāt trešajai personai AS „Enerģijas publiskais tirgotājs" visu atbalstu, kas pārsniedz tirgus cenu, par elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, kas pieteicējai izmaksāts visā periodā kopš 2019.gada 25.janvāra.
Ministrijas lēmumos ietverts šāds pamatojums.
[2.1] 2018.gada 13.jūlija pārbaudē konstatēts, ka pieteicējas koģenerācijas stacijas nav aprīkotas ar siltumenerģijas uzskaites mēraparātiem vai mēraparātu sistēmu, kas nodrošina koģenerācijas iekārtās saražotās siltumenerģijas, atsevišķos siltumenerģijas ražošanas katlos vai citā veidā saražoto siltumenerģiju lietotājam pārdotās lietderīgās siltumenerģijas atsevišķu uzskaiti. Uzskaite un norēķini par SIA „Tukuma siltums" pārdoto siltumenerģiju notiek ar kopēju komercuzskaites skaitītāju starpniecību, kas atrodas SIA „Tukuma siltums" katlu mājā Asteru ielā 6, Tukumā.
Koģenerācijas stacijās netiek nodrošināta atsevišķa SIA „Tukuma siltums" nodotās un pārdotās lietderīgās siltumenerģijas uzskaite.
[2.2] 2019.gada 18.janvārī pieteicēja brīdināta par iespēju zaudēt tai piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ja mēneša laikā no brīdinājuma saņemšanas tā neiesniegs atbilstības apliecinājumu, kā arī to, ka apliecinājuma neiesniegšanas gadījumā pieteicējai mēneša laikā būs jāatmaksā trešajai personai viss atbalsts, kas pārsniedz tirgus cenu, par elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, ko trešā persona izmaksājusi visā periodā, kopš pieteicēja saņēmusi brīdinājumu.
Līdz 2019.gada 25.februārim ministrija no pieteicējas nesaņēma apliecinājumu par koģenerācijas staciju atbilstību.
[2.3] 2019.gada 27.februāra vēstulē pieteicēja norāda, ka koģenerācijas stacijas tikai 2019.gada 27.februārī ir aprīkotas ar verificētiem siltumenerģijas skaitītājiem, kas nodrošina atsevišķu koģenerācijas režīmā saražotās lietderīgās siltumenerģijas atbilstošu uzskaiti. Lai gan pieteicēja ir iesniegusi apliecinājumu par koģenerācijas staciju atbilstību normatīvajiem aktiem, tomēr tā šo prasību nav izpildījusi viena mēneša laikā no brīdinājuma saņemšanas.
Pieteicēja nav novērsusi koģenerācijas staciju neatbilstību normatīvo aktu prasībām. Tādējādi ministrijai, neveicot lietderības apsvērumus, ir jāizdod obligātais administratīvais akts, atceļot pieteicējai piešķirtās tiesības pārdot koģenerācijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Pieteicējai noteikts arī pienākums mēneša laikā atmaksāt publiskajam tirgotājam visu atbalstu, ko tas pieteicējai ir izmaksājis.
[2.4] Koģenerācijas stacijām, kas saņem valsts atbalstu, jādarbojas atbilstoši tām piešķirtajām tiesībām un normatīvo aktu prasībām, kas it īpaši ir vērsts uz visu Latvijas iedzīvotāju un uzņēmumu interešu aizsardzību. Staciju pieļautās neatbilstības var skart visu elektroenerģijas galapatērētāju intereses. Tādējādi normatīvajos aktos ir paredzēti gadījumi un kārtība, kādā tiek atceltas komersantam piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

[3] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par ministrijas lēmumu atcelšanu, norādot šādus apsvērumus.
[3.1] Ministrija 2018.gada jūlijā veica pārbaudi koģenerācijas stacijās un konstatēja pārkāpumus, kurus pieteicēja neatzina, – par to, vai koģenerācijas stacijas ir aprīkotas ar siltumenerģijas uzskaites mēraparātiem, kas atbilstu normatīvo aktu prasībām. Pieteicēja uzskatīja, ka koģenerācijas stacijas ir aprīkotas ar verificētiem siltumenerģijas skaitītajiem, kuri atbilst normatīvo aktu prasībām.
Pieteicēja, saņemot ministrijas 2019.gada 18.janvāra brīdinājumu par iespēju zaudēt tiesības pārdot koģenerācijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, piekāpjoties prasībām, aprīkoja koģenerācijas stacijas ar papildu siltumenerģijas skaitītājiem, kas tika verificēti 2019.gada 20.februārī. 2019.gada 27.februārī pieteicēja nosūtīja ministrijai apliecinājumu, nokavējot tā iesniegšanas termiņu.
[3.2] Pieteicēja uzskata, ka ministrijas lēmumi pieņemti bez pietiekama pamatojuma, neizvērtējot samērīgumu un pieteicējas pieļautu formālu

apliecinājuma iesniegšanas termiņa nokavējumu. Arī ministrijas lēmumi pieņemti, neievērojot viena mēneša termiņu pēc apliecinājuma iesniegšanas, tādējādi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturtajai daļai ministrijai pēc šā termiņa nebija tiesību lēmumus izdot. Ministrijai bija jāveic atkārtota pārbaude un attiecīgi normatīvajos aktos paredzētās tiesiskās darbības.

[3.3] Pēc apliecinājuma iesniegšanas vairs nepastāv koģenerācijas staciju neatbilstība normatīvo aktu prasībām. Savukārt mēraparātu uzstādīšanas vai apliecinājuma iesniegšanas termiņa nokavējums nav noteikts kā kritērijs neatbilstības konstatēšanai. Vienīgi neatbilstību nenovēršana var būt pamats atļaujas atcelšanai.

Koģenerācijas stacijas bija aprīkotas ar verificētiem skaitītājiem, pirms ministrija pieņēma lēmumus un pirms pieteicēja 2019.gada 20.februārī iesniedza apliecinājumu.

[3.4] Ministrija pieļāva labas pārvaldības principa pārkāpumu, jo lēmumus par atļauju atcelšanu pieņēma, zinot, ka pieteicēja ir izpildījusi tai noteikto pienākumu iesniegt apliecinājumu. Netika konstatēti pārkāpumi, un ministrijas lēmumi balstīti uz formāliem apsvērumiem par apliecinājuma iesniegšanas termiņu, neizvērtējot pieteicējas tiesības turpināt atbalsta maksājuma saņemšanu.

Ministrija pieļāva samērīguma un patvaļas aizlieguma principu pārkāpumu, kas izpaudies tādējādi, ka ar apliecinājuma iesniegšanas termiņa kavējumu nav nodarīts kaitējums citu personu vai sabiedrības interesēm. Pirms papildu mērierīču uzstādīšanas pieteicējai ne auditors, ne publiskais tirgotājs nebija izteicis aizrādījumus par uzskaites noteikumu neievērošanu. Atļauju atcelšana nav samērīga ar pārkāpumu par apliecinājuma iesniegšanas termiņa kavējumu. Apliecinājuma iesniegšanas kavējums nav radījis negatīvas sekas.

[4] Trešā persona AS „Enerģijas publiskais tirgotājs" paskaidrojumā norāda, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms, jo ministrija pamatoti konstatēja pieteicējas koģenerācijas staciju neatbilstību Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" (turpmāk – noteikumi Nr.221) 26.2.apakšpunkta prasībām, jo tā nebija aprīkojusi tās ar siltumenerģijas uzskaites mēraparātu vai mēraparātu sistēmu.

No noteikumu Nr.221 45.24.apakšpunkta izriet, ka komersanta atbilstības apliecinājuma iesniegšanas termiņš ir materiāltiesisks, kam no seku viedokļa ir izšķirošs, absolūts un liktenīgs raksturs, kas nodrošina tiesiskās noteiktības un citu leģitīmu mērķu sasniegšanu.

Pieteicēja apliecinājumu par atbilstību noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunkta prasībām iesniedza pēc noteikumos Nr.221 noteiktā termiņa, tādēļ nedz tiesiski, nedz faktiski nevar atjaunot ar lēmumiem piešķirtās tiesības, proti, – vēlāk izpildītajam nosacījumam objektīvi nav atpakaļejoša spēka.

Pieteicējas rīcība faktiski ir ar likumu noteikto saistību ignorēšana un vērtējams kā nopietns un neattaisnojams apdraudējums tiesiskajai noteiktībai un likumībai.

Situācijā, kad ministrijai, balstoties uz elektroenerģijas komersanta sniegtajām ziņām, kas apliecina pieļautu neatbilstību noteikumiem Nr.221, kas turklāt nav novērsta noteikumos noteiktajā procesuālajā kārtībā, t.sk. termiņā, tai saskaņā ar noteikumiem ir jāizdod obligātais administratīvais akts. Citādāka ministrijas rīcība, t.sk. kā attaisnojošu vērtējot komersanta dažu dienu termiņu kavējumu, būtu kvalificējama kā neatbilstīga Administratīvā procesa likuma un Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumiem. Lietderības apsvērumu vērtējumu, izdodot noteikumus Nr.221, jau ir izdarījis Ministru kabinets. Prasīt no ministrijas, lai tā pieļautu atkāpes no noteikumos Nr.221 noteiktā tiesību regulējuma, nav tiesiski.

No pieteicējas, kurai ir saistošs noteikumos Nr.221 nostiprinātais regulējums, bija sagaidāms, ka tā, saņēmusi ministrijas brīdinājumu, veicamās darbības saplānos tā, lai iekļautos noteikumos Nr.221 noteiktajos un ministrijas „atgādinātajos" termiņos. No pieteicējas kā elektroenerģijas ražošanas komersanta, kas šajā jomā ir darbojies jau vairākus gadus un kas tādējādi sevi prezentē kā jomas lietpratēju, noteikumu Nr.221 45.24.apakšpunktā noteiktās prasības izpilde būtu bijusi sagaidāma jau savlaicīgi, pirms saņemts ministrijas brīdinājums.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 16.janvāra spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots šādi.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai ministrija tiesiski un pamatoti ir pieņēmusi lēmumus, ar kuriem atceltas pieteicējai piešķirtās tiesības pārdot koģenerācijas stacijās saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

[5.2] Ministrijas lēmumi izdoti, pamatojoties uz noteikumu Nr.221 47.punktu, proti, nesaņemot noteikumu Nr.221 46.2punktā minēto komersanta apliecinājumu, pieteicējas koģenerācijas stacijās konstatētas neatbilstības šo noteikumu 45.24.apakšpunktā minētajiem kritērijiem.

Noteikumu Nr.221 45.24.apakšpunkts noteic, ka ministrija nosūta komersantam brīdinājumu par iespēju zaudēt tiesības pārdot koģenerācijā ražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ja ministrija konstatē, ka koģenerācijas elektrostacija neatbilst vai šo noteikumu 40.punktā minētā gada pārskata periodā nav atbildusi šādam kritērijam – koģenerācijas elektrostacijā nav uzstādītas mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmas, vai uzstādītās mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmas neatbilst šo noteikumu 26.punktam.

Atbilstoši minēto noteikumu 46.2punktam mēneša laikā pēc šo noteikumu 45.24.apakšpunktā minētā brīdinājuma saņemšanas komersants, kas ieguvis tiesības pārdot koģenerācijā ražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, nodrošina koģenerācijas elektrostacijas un komersanta atbilstību attiecīgajiem kritērijiem un iesniedz ministrijā attiecīgu apliecinājumu.

Savukārt noteikumu Nr.221 47.punkts noteic, ja pēc šo noteikumu 46.2punktā minētā komersanta apliecinājuma iesniegšanas tiek konstatēta neatbilstība šo noteikumu 45.24.apakšpunktā minētajam kritērijam, ministrija mēneša laikā pieņem lēmumu, ar kuru tiek atceltas komersantam piešķirtās tiesības pārdot koģenerācijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros un komersantam tiek noteikts pienākums mēneša laikā atmaksāt tirgotājam visu atbalstu, kas pārsniedz tirgus cenu, par elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, ko tirgotājs izmaksājis visā periodā kopš brīdinājuma saņemšanas.

Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicēja noteiktajā termiņā, t.i., līdz 2019.gada 25.februārim, nav nodrošinājusi koģenerācijas staciju atbilstību noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunktā noteiktajām prasībām un nav iesniegusi ministrijā attiecīgu apliecinājumu.

[5.3] Atbilstoši noteikumu Nr.221 26.2. un 26.3.apakšpunktā noteiktajām prasībām, lai pārdotu elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vai saņemtu maksu par koģenerācijas elektrostacijā uzstādīto jaudu, koģenerācijas elektrostaciju aprīko ar siltumenerģijas uzskaites mēraparātu vai mēraparātu sistēmu, kas atbilst normatīvajiem aktiem par metroloģiskajām prasībām mērīšanas līdzekļiem un to metroloģiskās kontroles kārtību un nodrošina koģenerācijas iekārtā saražotās siltumenerģijas, atsevišķos siltumenerģijas ražošanas katlos vai citā veidā saražotās siltumenerģijas un lietotājam pārdotās lietderīgās siltumenerģijas atsevišķu uzskaiti (26.2.apakšpunkts) (turpmāk – atsevišķs siltumenerģijas uzskaites mēraparāts); un mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmu, kas nodrošina koģenerācijas iekārtā un citās siltumenerģijas ražošanas iekārtās katra patērētā kurināmā atsevišķu uzskaiti (26.3.apakšpunkts) (turpmāk – patērētā kurināmā uzskaites mēraparāts).

No lietas materiāliem izriet, ka ministrija, jau 2018.gada 13.jūlijā veicot pārbaudi pieteicējas koģenerācijas stacijās, konstatēja, ka tās nav aprīkotas ar atsevišķu patērētā kurināmā uzskaites mēraparātu, kā to paredz noteikumu Nr.221 26.3.apakšpunkts, kā arī neviena no koģenerācijas stacijām nav aprīkota ar atsevišķu siltumenerģijas uzskaites mēraparātu, kā to paredz noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunkts.

Pieteicēja ar ministrijas 2018.gada 10.augusta vēstuli tika uzaicināta paskaidrot tostarp to, kā tiek veikta un nodrošināta katras koģenerācijas stacijas saražotās un nodotās lietderīgās siltumenerģijas atsevišķa uzskaite un kā tiek veikta un nodrošināta katras koģenerācijas stacijas atsevišķa faktiski patērētā kurināmā uzskaite.

Pieteicēja 2018.gada 30.augusta paskaidrojumos norādīja, ka koģenerācijas stacijā patērētā kurināmā apjoms tiek aprēķināts pēc formulas atkarībā no kurināmā (šķeldas) daudzuma kubikmetros un sadalīts proporcionāli koģenerācijas staciju saražotajiem siltumenerģijas un elektroenerģijas apjomiem. Attiecībā uz atsevišķu siltumenerģijas uzskaites mēraparātu nodrošināšanu koģenerācijas stacijās norādīts, ka katras stacijas koģenerācijā saražotā siltumenerģija tiek aprēķināta proporcionāli saražotajai elektroenerģijai, tādējādi tiek nodrošināta siltumenerģijas atsevišķa uzskaite.

Ministrija, atsaucoties uz 2018.gada 10.augusta vēstulē norādīto, 2019.gada 18.janvārī nosūtīja pieteicējai brīdinājumus par konstatēto, ka koģenerācijas stacijās netiek nodrošināta koģenerācijā saražotās un lietotājam nodotās un pārdotās siltumenerģijas atsevišķa uzskaitīšana ar atsevišķiem uzskaites mēraparātiem, kā to paredz noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunkts. Ministrija brīdināja pieteicēju par iespēju zaudēt tiesības (ka pieņems lēmumu, ar kuru atcels piešķirtās tiesības) pārdot koģenerācijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ja mēneša laikā pēc brīdinājuma saņemšanas pieteicēja neiesniegs ministrijā attiecīgu apliecinājumu par to, ka koģenerācijas stacijas ir aprīkotas ar siltumenerģijas uzskaites mēraparātu, kas atbilst normatīvajiem aktiem un nodrošina koģenerācijas iekārtā saražotās siltumenerģijas atsevišķu uzskaiti.

2019.gada 27.februāra vēstulē ministrijai pieteicēja apliecināja, ka koģenerācijas stacijas 2019.gada 27.februārī ir aprīkotas ar verificētiem siltumenerģijas skaitītajiem, kas nodrošina atsevišķu koģenerācijas režīmā saražotās lietderīgās siltumenerģijas uzskaiti.

[5.4] Pieteicēja uzskata, ka nav pamatoti pieņemt ministrijas lēmumus pieteicējas pieļauta formāla procesuāla pārkāpuma dēļ, nodrošinot koģenerācijas staciju atbilstību attiecīgajam kritērijam 2019.gada 27.februārī un iesniedzot attiecīgu apliecinājumu tikai ar vienas dienas kavējumu.

Tiesa turpmāk norādīto apsvērumu dēļ šādu pieteicējas argumentu atzinusi par nepamatotu.

[5.5] Paziņošanas likuma 1.panta trešā daļa noteic, ka dokuments, kas paziņots kā ierakstīts pasta sūtījums, uzskatāms par paziņotu septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 42.panta pirmo daļu procesuālais termiņš, kas aprēķināms gados, mēnešos vai dienās, sākas nākamajā dienā pēc datuma vai notikuma, kurš nosaka tā sākumu.

2019.gada 18.janvāra brīdinājumi pieteicējai nodoti pasta iestādei 2019.gada 18.janvārī. Tātad termiņš sākās 19.janvārī, attiecīgi septītā diena ir 25.janvāris. Līdz ar to par brīdinājumu saņemšanas dienu ir uzskatāms 2019.gada 25.janvāris. Tas pats termiņa skaitījums attiecināms uz mēneša termiņu – mēneša termiņa skaitījums sākas 26.janvārī, beidzas 25.februārī. Secīgi mēneša termiņš neatbilstību novēršanai un apliecinājumu iesniegšanai izbeidzās 2019.gada 25.februārī.

Tātad pēdējā diena ministrijas norādītās noteikumu Nr.221 46.2punktā paredzētās procesuālās darbības izpildei bija 2019.gada 25.februāris. Secīgi, nodrošinot koģenerācijas staciju aprīkošanu ar atsevišķiem siltumenerģijas uzskaites mēraparātiem 2019.gada 27.februārī un šajā datumā iesniedzot (nosūtot) attiecīgu apliecinājumu ministrijā, pieteicēja ir nokavējusi noteikumu Nr.221 46.2punktā noteikto termiņu par divām dienām.

[5.6] Noteikumu Nr.221 45.24.apakšpunkts noteic, ka ministrija nosūta komersantam brīdinājumu par iespēju zaudēt tiesības pārdot koģenerācijā ražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ja ministrija konstatē, ka koģenerācijas elektrostacijā nav uzstādītas mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmas vai uzstādītās mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmas neatbilst šo noteikumu Nr.221 26.punktam.

Lietā konstatēts, ka ministrija, jau 2018.gada 13.jūlijā veicot pieteicējas koģenerācijas staciju pārbaudi, konstatēja koģenerācijas staciju neatbilstību noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunktā norādītajam kritērijam.

Noteikumu Nr.221 46.2punkts paredz, ka mēneša laikā pēc šo noteikumu 45.24.apakšpunktā minētā brīdinājuma saņemšanas komersants, kas ieguvis tiesības pārdot koģenerācijā ražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, nodrošina koģenerācijas elektrostacijas un komersanta atbilstību attiecīgajiem kritērijiem un iesniedz ministrijā attiecīgu apliecinājumu.

Tātad ar ārējo normatīvo aktu ir noregulēts, ka pēc brīdinājumu saņemšanas pieteicējai bija jānodrošina koģenerācijas staciju atbilstība attiecīgajam kritērijam un jāiesniedz ministrijā attiecīgs apliecinājums. Šo procesuālo darbību izpildei paredzēts mēneša termiņš.

Tiesa nav piekritusi pieteicējas apsvērumiem par noteikumu Nr.221 46.2punktā noteiktā termiņa tiesisko dabu – tā formālo ietekmi uz pieteicējas pienākumu pierādīt faktu, ka trūkumi ir tikuši novērsti, un par to paziņot noteiktajā termiņā.

[5.7] Noteikumu Nr.221 46.2punktā paredzētais ir tiesību normā noteikts prekluzīvs materiāltiesisks termiņš, kura pagarināšana vai atjaunošana tiesību normās nav paredzēta.

Prekluzīvais termiņš noteic tiesības pastāvēšanu laikā. Ar prekluzīva termiņa noslēgšanos izbeidzas tiesība, kuru persona varēja īstenot. Prekluzīva termiņa ilgumu noteic likumdevējs, tālab termiņu var atjaunot, ja tas paredzēts tiesību normā. Tāpat jāpārliecinās, vai prekluzīvais termiņš nebūtu atjaunojams tā iemesla dēļ, ka termiņa neatjaunošana varētu būtiski skart personas cilvēktiesības. Ja prekluzīvs termiņš nav atjaunojams, ir izslēgta iespēja, ka personai varētu atjaunot tiesības, kuras ir saistītas ar termiņu. Līdz ar to persona ir zaudējusi subjektīvās tiesības prasīt no iestādes attiecīgo labumu.

Prekluzīvais termiņš var būt gan procesuāls termiņš, gan materiāltiesisks termiņš. Procesuāls termiņš nosaka laiku, kurā ir veicama kāda procesuāla darbība. Savukārt materiāltiesisks termiņš nosaka materiālās tiesības pastāvēšanas un īstenošanas iespējas ilgumu (sal. sk. Senāta 2018.gada 22.marta lēmuma lietā Nr.SKA-930/2018 5.punktu, 2017.gada 21.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-196/2017 6.–7.punktu un 2017.gada 27.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-630/2010 6.punktu).

Praktiskā nozīme šo termiņu nošķiršanai ir tāda, ka Administratīvā procesa likuma 46.pantā ir paredzētas tiesības iestādei, tiesai vai tiesnesim lemt par procesuālā termiņa atjaunošanu. Savukārt materiāltiesiska termiņa atjaunošana Administratīvā procesa likumā nav regulēta. Līdz ar to prekluzīvs materiāltiesisks termiņš ir atjaunojams tikai tad, ja to paredz speciālās tiesību normas, vai tā iemesla dēļ, ka termiņa neatjaunošana varētu būtiski skart personas cilvēktiesības.

Senāts par materiāltiesisku prekluzīvu termiņu ir atzinis, piemēram, likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 7.panta pirmajā daļā noteikto sešu mēnešu termiņu zaudējumu atlīdzināšanas pieprasīšanai, iesniedzot attiecīgu iesniegumu Tieslietu ministrijā (Senāta 2010.gada 20.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-755/2010 5.–7.punkts). Par materiāltiesisku prekluzīvu termiņu ir atzīts arī likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 25.panta sestajā daļā noteiktais viena mēneša termiņš valsts amatpersonas deklarācijas precizēšanai (Senāta 2017.gada 27.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-630/2010 8.punkts), kā arī likuma „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 6.panta pirmajā daļā noteiktais termiņš (Senāta 2017.gada 21.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-196/2017 8.punkts).

[5.8] Tiesa secinājusi, ka noteikumu Nr.221 46.2punktā ietvertā tiesību norma attiecībā uz termiņu attiecas uz tiesisku situāciju, kad komersanta, kurš saņem valsts atbalstu, koģenerācijas elektrostacija neatbilst tiesību normās ietvertiem kritērijiem. Tātad komersanta rīcībā ir konstatēti tādi pārkāpumi, kas nepieļauj valsts atbalsta saņemšanu. Tādējādi šis mēneša termiņš komersantam, kura koģenerācijas elektrostacijas neatbilst kritērijiem, lai saņemtu valsts atbalstu, ir paredzēts, lai komersants pierādītu, ka tas neatbilstības spējis novērst, proti, ir faktiski tās novērsis un attiecīgi apliecinājis, paziņojot ministrijai. Faktiski šis termiņš pieļauj komersantam mēnesi joprojām darboties valsts atbalsta shēmā ar pārkāpumiem. Tādējādi ir konstatējama termiņa materiāltiesiskā daba, jo, tam izbeidzoties jeb tiesību normā noteiktajā termiņā komersantam nespējot pierādīt, ka koģenerācijas elektrostacija atbilst tiesību normās noteiktajiem kritērijiem, izbeidzas komersanta tiesības uz valsts atbalstu.

[5.9] Tiesa atzinusi, ka pieteicējas norāde par kļūdīšanos termiņa skaitījumā acīmredzami nav cēloniskā sakarā ar iespējamu pieteicējas tiesību zaudēšanu. Tieši pretēji, pieteicēja pati norāda, ka faktiski koģenerācijas stacijas darbības neatbilstības tika novērstas tikai 2019.gada 27.februārī, kad

koģenerācijas stacijas tika aprīkotas ar atsevišķiem siltumenerģijas uzskaites mēraparātiem, un šajā datumā attiecīgi nosūtīts apliecinājums ministrijai, tas ir, jau pēc termiņa izbeigšanās.

Saistībā ar pieteicējas norādīto, ka siltumenerģijas skaitītāji tikuši verificēti 2019.gada 20.februārī, tiesa ņēmusi vērā ministrijas rakstveida paskaidrojumā un blakus sūdzībā skaidroto, kādā kārtībā notiek mērīšanas līdzekļu verifikācijas darbības.

Atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 5.decembra noteikumu Nr.981 „Noteikumi par mērīšanas līdzekļu atkārtoto verificēšanu, verificēšanas sertifikātiem un verificēšanas atzīmēm" (turpmāk – noteikumi Nr.981) 7.punktā noteiktajām mērīšanas līdzekļu verifikācijas darbībām kopsakarā ar 8.punktā noteikto par mērīšanas līdzekļa uzstādīšanu, izriet, ka sākumā mērīšanas iekārta tiek verificēta un tikai pēc tam tā tiek uzstādīta, proti, uzstādot mērīšanas līdzekli, pirms tā uzstādīšanas jāpārliecinās par tipa apstiprinājumu, pirmreizējo verificēšanu vai atbilstības novērtēšanas metroloģisko atzīmju esamību un atkārtotās verificēšanas atzīmju esamību uz mērīšanas līdzekļa.

Tiesa secināja, ka 2019.gada 20.februārī, kad mērīšanas līdzekļi verificēti, tie nevarēja vienlaicīgi būt uzstādīti pieteicējas koģenerācijas stacijās. Tas, ka mērīšanas līdzeklis (aktā gan norādīts ūdens skaitītājs) pirms tā nodošanas atkārtotai verifikācijai, tiek demontēts un nodots inspicēšanas institūcijai, apliecina pašas pieteicējas 2018.gada 30.augusta iesniegums un tam pievienotais akts.

No noteikumu Nr.221 46.2punkta arī neizriet, ka iestādei (ministrijai) būtu uzlikts pienākums pierādīt (konstatēt) konkrētu komersanta koģenerācijas stacijas neatbilstības novēršanas brīdi. Tieši komersantam ir jāpierāda savas tiesības uz valsts atbalsta saņemšanu, ja iestāde ir konstatējusi neatbilstības. Ja mēneša termiņā ministrijā netiek iesniegts apliecinājums, komersants ar bezdarbību paziņo, ka neatbilstības joprojām nav novērstas. Pieteicēja ar bezdarbību ir faktiski paziņojusi, ka koģenerācijas stacijās nav uzstādīti mēraparāti, kas atbilstu noteikumu Nr.221 26.2.apkšpunktā noteiktajai prasībai.

[5.10] Pieteicējas ieskatā ministrijas lēmumu izdošana pēc noteikumu Nr.221 47.punktā noteiktā termiņa vairs nebija pieļaujama, jo to paredz Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturtās daļas nosacījumi.

Administratīvā procesa likuma 49.panta normas noteic iestādei termiņus procesuālu darbību veikšanai un nokavētā termiņa sekas.

„Procesuālas darbības" šā panta izpratnē ir administratīvā procesa gaitā veiktās darbības, proti, darbības, kas tiek veiktas ar mērķi sagatavot galīgā lēmuma izdošanu vai galīgās rīcības veikšanu, pirms administratīvais process ir pabeigts. Piemēram, dažādu procesa dalībnieku lūgumu izskatīšana, pārbaužu veikšana, ziņojumu sastādīšana u.tml. Uz administratīvā akta izdošanas termiņa nokavējumu minētais pants neattiecas (sk. Briede J., Pleps J. Administratīvā procesa likuma 49.panta komentārs. Grām.:Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. J.Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 191., 493.–494.lpp.).

Tātad attiecībā uz pieteicējas argumentu, ka ministrija, neievērojot noteikumu Nr.221 47.punktā noteikto lēmuma izdošanas termiņu, nebija tiesīga vairs izdot šāda satura ministrijas lēmumus, tiesa norādījusi, ka administratīvā akta izdošana nav procesuāla darbība Administratīvā procesa likuma 49.panta izpratnē, lai pēc noteikumu Nr.221 47.punktā noteiktā termiņa to vairs nevarētu izdot. Administratīvā akta izdošana ir noteikta procesa galarezultāts.

Apstāklis, ka iestāde nepamatoti ir kavējusies ar lēmuma pieņemšanu, var tikt vērtēts vienīgi no aspekta, vai tādējādi pieteicējam ir pieņemts nelabvēlīgāks lēmums, kāds tas varētu būt, pieņemot to noteiktajā termiņā (Senāta 2010.gada 14.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-403/2010 10.punkts).

Tiesa nav konstatējusi, ka ministrijas lēmumu izdošanas termiņa kavējums būtu saistīts ar pieteicējai vēl nelabvēlīgāka lēmuma pieņemšanu, līdz ar to iestādes pieļautais termiņa kavējums, pieņemot ministrijas lēmumus, nevarēja būtiski ietekmēt to saturu.

[5.11] Pieteicēja norāda, ka ministrija, pieņemot pārsūdzētos lēmumus, ir pieļāvusi samērīguma principa pārkāpumu, kas izpaužas tādējādi, ka atļauju atcelšana nav samērīga ar pārkāpumu par apliecinājuma iesniegšanas termiņa kavējumu vai ka apliecinājuma iesniegšanas kavējums būtu radījis konkrētas negatīvas sekas – nodarīts kaitējums citu personu vai sabiedrības interesēm.

Kā norādījusi Satversmes tiesa, samērīguma principa piemērošanas joma neaprobežojas tikai ar lietderības apsvērumu izdarīšanu rīcības brīvības gadījumos, bet šis princips jāpiemēro arī tad, ja iestādei jāizdod obligātais administratīvais akts. Tomēr, ņemot vērā, ka obligātā administratīvā akta gadījumā iestādei vai tiesai izdarot lietderības apsvērumus, varētu tikt pārkāpts varas dalīšanas princips, šādiem gadījumiem būtu jābūt ierobežotiem. Viens no šādiem gadījumiem varētu būt samērīguma pārbaude tad, ja netipiskā gadījumā ar obligāto administratīvo aktu tiek ierobežotas personas pamattiesības (sk. Briede J. Administratīvā procesa likuma 13.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. Briedes J. zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 191., 192.lpp.).

Tiesa nav konstatējusi apstākļus, kas izskatāmo gadījumu raksturotu kā netipisku. Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicējas koģenerācijas stacijas nebija aprīkotas ar siltumenerģijas uzskaites mēraparātu, kas nodrošinātu koģenerācijas iekārtā saražotās siltumenerģijas un lietotājam pārdotās lietderīgās siltumenerģijas atsevišķu uzskaiti, proti, šāds apstāklis ir tipisks noteikumu Nr.221 47.punkta piemērošanas gadījums.

Kā konstatējams no noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunkta redakcijas, tiesību norma attiecībā uz koģenerācijas stacijas aprīkošanu ar atsevišķu siltumenerģijas uzskaites mēraparātu ir bijusi jau šo noteikumu pamata redakcijā no 2009.gada 18.marta, kad noteikumi stājās spēkā. Tātad vēl pirms ministrijas pārbaudes veikšanas un brīdinājuma izteikšanas koģenerācijas stacijā bija jābūt uzstādītiem noteikumos paredzētajiem siltumenerģijas uzskaites mēraparātiem.

Likumdevējs jau ir apsvēris, ka komersantam ir jābūt spējīgam izpildīt noteikumu Nr.221 nosacījumus pilnā apjomā noteiktajos termiņos un ka šādu termiņu neievērošana ir pamats atļaujas atcelšanai. Līdz ar to priekšroka dodama tiesiskās noteiktības principam, kas paredz, ka visiem komersantiem precīzi jāievēro likumdevēja noteiktā kārtība. Savukārt gadījumā, ja komersants neizpilda obligātos nosacījumus, iestādei jāpieņem attiecīgs (obligāts) lēmums.

[5.12] Šādos apstākļos tiesa secinājusi, ka ministrijas lēmumi ir tiesiski un nav pamata to atcelšanai.

[6] Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 16.janvāra spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, pamatojoties uz šādiem apsvērumiem.

[6.1] Tiesa ir nepamatoti konstatējusi, ka pieteicēja faktiski koģenerācijas stacijas darbības neatbilstības novērsusi tikai 2019.gada 27.februārī. Pieteicēja norāda, ka tā uzsāka koģenerācijas staciju neatbilstības novēršanu, iegādājoties un 2019.gada 20.februārī verificējot atsevišķus siltumenerģijas uzskaites mēraparātus. Pieteicēja aprīkoja koģenerācijas stacijas ar atsevišķiem siltumenerģijas uzskaites mēraparātiem līdz 2019.gada 25.februārim.

No kopā ar apelācijas sūdzību iesniegtās izdrukas no koģenerācijas staciju attālinātās uzraudzības lietotnes redzams, kad stacijas bija atslēgtas un atkal pieslēgtas, lai pievienotu atsevišķos skaitītājus. Lai uzstādītu un pieslēgtu atsevišķo siltumenerģijas uzskaites mēraparātu, ir jāaptur stacijas darbība, kas ir konstatējams no izdrukā redzamā dažādo stacijas darbības parametru mērījumu krituma. Koģenerācijas stacija, kas atrodas Tulpju ielā 2, tika aprīkota ar atsevišķu siltumenerģijas uzskaites mēraparātu 2019.gada 23.februārī nedaudz pēc plkst.12.00, kad tika atjaunota stacijas darbība. Savukārt koģenerācijas stacija, kas atrodas Tulpju ielā 2A, tika aprīkota ar atsevišķu siltumenerģijas uzskaites mēraparātu 2019.gada 25.februārī līdz plkst.12.00, kad tika atjaunota stacijas darbība.

Pieteicējas katliekārtu operators /pers. A/ kopā ar apelācijas sūdzību iesniegtajā liecībā, ko ir apliecinājis zvērināts notārs, norāda, ka viņš ir

strādājis pie abu koģenerācijas staciju atsevišķo siltumenerģijas uzskaites mēraparātu uzstādīšanas un ir pabeidzis šos darbus. Koģenerācijas stacija, kas atrodas Tulpju ielā 2, tika aprīkota ar atsevišķo siltumenerģijas uzskaites mēraparātu 2019.gada 23.februārī un koģenerācijas stacija, kas atrodas Tulpju ielā 2A, – 2019.gada 25.februārī.

[6.2] Lai atceltu komersantam piešķirtās tiesības pārdot koģenerācijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ir jāpastāv tiesiskam un faktiskam pamatam – neatbilstībai, kas nav novērsta noteiktajā termiņā.

Noteikumu Nr.221 45.24.apakšpunktā noteikti izslēdzoši tikai divi kritēriji, kuru neizpildes gadījumā tiek pieņemts administratīvais akts, pamatojoties uz šo noteikumu 47.punktu, proti, mēraparātu sistēmas nav uzstādītas vai mēraparātu sistēmas neatbilst šo noteikumu 26.punktam.

Vienīgi gadījumā, ja pieteicēja pēc ministrijas brīdinājuma saņemšanas nebūtu uzstādījusi mērierīces vai tās būtu neatbilstošas noteikumu Nr.221 26.punktam, ministrijai būtu bijis tiesisks pamats lemt par atļauju anulēšanu. Neatbilstība ir gadījumā, ja ministrijas brīdinājumā norādītais netiek novērsts pēc būtības, savukārt komersanta paziņojumam ir sekundāra nozīme.

[6.3] Noteikumu Nr.221 46.2punktā paredzētais termiņa notecējums automātiski neizbeidz komersanta tiesības uz valsts atbalstu.

Strīdus termiņš nevar būt prekluzīvs attiecībā uz tiesībām saņemt valsts atbalstu – tiesības pārdot koģenerācijas elektrostacijās saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kas pieteicējai piešķirtas ar atļaujām. Prekluzīvs termiņš pats par sevi izbeidz tiesību – šajā gadījumā tiesību saņemt obligātā iepirkuma komponenti, bet pieteicējas gadījumā – atbilstoši noteikumu Nr.221 47.punktam iestādei noteiktā termiņā vēl ir jālemj par atļauju anulēšanu. Ja prekluzīvais termiņš būtu šīs tiesības saņemt valsts atbalstu izbeidzis, iestādei vairs nebūtu jālemj par atļauju atcelšanu.

Ja apliecinājuma iesniegšanai ir izšķiroša nozīme un ja ministrijai nekas nav jāpārbauda pēc būtības vai nekas nav jāpieprasa no komersanta, praksē var rasties absurda situācija, kurā neatbilstība pēc būtības netiek novērsta, bet apliecinājums noteiktajā termiņā ir iesniegts. Pieteicējas ieskatā no noteikumu Nr.221 normas izriet likumdevēja mērķis panākt neatbilstību novēršanu noteiktajā termiņā. Lietderības un taisnīguma apsvērumu kontekstā saprātīgi būtu, ka gadījumā, ja neatbilstība ir novērsta termiņā, tad paziņojums, kas secīgi seko pēc tam (t.sk. ar nebūtisku nokavējumu) nav vienīgais kritērijs tam, vai pieteicēja ir izpildījusi normatīvo aktu prasības ministrijas noteiktajā termiņā.

[6.4] Viens vienots prekluzīvs mēneša termiņš nevar būt noteikts attiecībā uz divām darbībām – kas atbilstoši noteikumu Nr.221 46.2punktam un 45.24.apakšpunktam ir koģenerācijas elektrostacijai atbilstošas mērlīdzekļu sistēmas uzstādīšanas nodrošināšana (pirmā darbība) un attiecīga apliecinājuma iesniegšana ministrijā (otrā darbība). Šīs abas darbības nevar veikt vienlaicīgi, jo tās ir secīgas. Pretējā gadījumā būtu secināms, ka skaidrs mēneša termiņš nebūtu noteikts nevienai no abām darbībām, jo gan novēršanu, gan paziņošanu var izdarīt mēneša laikā, tomēr nevienai no šīm darbībām mēneša laiks nav paredzēts, jo tās abas ir jāizdara mēneša laikā. Ja pārkāpums tiek novērsts mēneša laikā, tad laika paziņošanai šajā pašā mēnesī vairs nav. Tādējādi taisnīguma apsvērumiem atbilstoša būtu tāda tiesību normas interpretācija, ka katrai darbībai izpildes termiņš ir noteikts viens mēnesis.

Turklāt, atšķirībā no izskatāmās lietas, kurā ministrija lēmumus balstījusi vienīgi uz apsvērumu, ka neatbilstība nav novērsta, jo noteikumu 46.2punktā noteiktajā viena mēneša termiņā nav saņemts komersanta apliecinājumus, citos līdzīgos administratīvajos procesos, piemēram, lietā Nr.A420127120, neatbilstības novēršana tiek saistīta vienīgi ar koģenerācijas stacijas atbilstības attiecīgajam kritērijam, par kuru izteikts brīdinājums, nodrošināšanu brīdinājumā noteiktajā termiņā, un tajā apliecinājuma iesniegšana neietilpst.

[6.5] Prekluzīvu termiņu, kura rezultātā tiek zaudētas mantiskas tiesības, var noteikt tikai likumdevējs likumā, jo tā ir politiska izšķiršanās pēc noteikta termiņa notecējuma atņemt Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) garantētās tiesības uz īpašumu. Turklāt, kā norādījusi Satversmes tiesa, īpašuma tiesības ietver arī līgumu tiesības ar ekonomisku vērtību (sk. Satversmes tiesas 2010.gada 20.aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2009-110-03 8.2.punktu). Par īpašumu var tikt uzskatīti ļoti dažādi prasījumi, proti, tādi prasījumi, kuru izpildi varētu pieprasīt, ja pastāv skaidrs tiesisks pamats. Arī nākotnes ienākumi uzskatāmi par īpašumu tad, ja tie jau ir nopelnīti vai pastāv prasība, kuru var apmierināt (sk. Satversmes tiesas 2010.gada 27.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-12-03 7.punktu un 2011.gada 3.novembra sprieduma lietā Nr.2011-05-01 15.2.punktu). Ministrijas izdotie administratīvie akti un ar publisko tirgotāju noslēgtie līgumi piešķir komersantiem tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju par paaugstinātu cenu vai arī tiesības saņemt garantēto maksu par uzstādīto elektrisko jaudu. Šādām līgumiskām tiesībām piemīt ekonomiska vērtība, un komersantiem ir prasījuma tiesības uz to realizāciju (sk. noteikumu Nr.221 2018.gada 10.aprīļa grozījumu anotāciju).

Visos doktrīnas rakstos un tiesu nolēmumos prekluzīvie termiņi tiek saukti par „likumiskajiem", proti, ar likumu noteiktajiem termiņiem (piem., Senāta 2010.gada 20.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-755/2010 7.punktā), Satversmes tiesas 2012.gada lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2012-10-01 5.1.punktā).

Izskatāmajā lietā strīdus termiņš nav noteikts ar likumu, bet ar noteikumiem Nr.211. Ar Ministru kabineta noteikumiem īpašuma tiesības ierobežot nevar, un šādam tiešam pilnvarojumam ir jābūt paredzētam likumā. No Elektroenerģijas likuma neizriet pilnvarojums Ministru kabinetam noteikumos paredzēt termiņus, kas nevar tikt atjaunoti vai pagarināti. Nedz noteikumu Nr.221 46.2punktā, nedz citās tiesību normās nav norāžu, ka konkrētie termiņi nav pagarināmi vai nav atjaunojami. Līdz ar to noteikumu Nr.221 46.2punktā paredzētais termiņš gan koģenerācijas elektrostacijas atbilstības nodrošināšanai, gan apliecinājuma iesniegšanai iestādē ir procesuāls termiņš un tas katrai no darbībām ir pagarināms vai atjaunojams. Pretēja interpretācija neatbilstu privāttiesību ievērošanas principam, kā arī apsvērums par prekluzīva termiņa iestāšanos pirmo reizi tika izvirzīts tikai tiesā un turklāt trešās personas paskaidrojumos.

Pieteicēja 2019.gada 28.janvāra vēstulē ministrijai lūdza pagarināt veicamo darbu termiņu līdz 2019.gada 1.jūnijam, tomēr ministrija 2019.gada 5.februārī atteica lūgumu izskatīt, jo normatīvie akti tai neuzliekot šādu pienākumu un nepiešķir tiesības šādas procesuālās darbības veikt.

[6.6] Prekluzīvam termiņam ir jāparedz konkrēts laika periods tiesības izlietošanai jau pašā tiesību normā, proti, tam ir jābūt saistītam ar objektīviem apstākļiem. Prekluzīvs termiņš nevar būt nekonkrēts, atkarīgs no subjektīviem apstākļiem un līdz ar to precīzi nezināms (Dr. A. Loebers. Par prekluzīviem termiņiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr. 1, 40.lpp.). Prekluzīvais termiņš nevar tikt saistīts ar vispārīgo tiesību saņemt obligātā iepirkuma komponenti, jo tad šai tiesībai nav skaidra sākotnēji noteikta termiņa, bet tā ir atkarīga no vairākiem subjektīviem faktoriem. Termiņu var saistīt vienīgi ar paziņošanas tiesību, kurai ir precīzi nosakāms uz to attiecināmais laika periods.

[6.7] Ja ministrija būtu uzskatījusi noteikumu Nr.221 46.2punktā noteiktos termiņus par materiāltiesiskiem, tai citastarp bija jāvērtē termiņa atjaunošanas iespēju pieteicējai, kas izriet no iespējamā personas pamattiesību ierobežojuma un jāveic samērīguma pārbaude.

Senāts norāda (sk. 2010.gada 20.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-755/2010 7.punktu), ka materiāli tiesiska prekluzīva termiņa ilgumu nosaka likumdevējs, izdarot politisku izšķiršanos attiecībā uz jautājumu, kāds laiks dodams kādas tiesības īstenošanai. Tiesiskā noteiktība un citi leģitīmi mērķi, kas bijuši termiņa noteikšanas pamatā, neizslēdz pienākumu apsvērt, vai konkrētajā gadījumā kādas personai piemītošas cilvēktiesības ievērošana neņem virsroku pār materiālajā tiesību normā noteiktas procesuālās kārtības ievērošanu.

Pieteicējai ar atļaujām Nr.1 un Nr.2 piešķirtās tiesības ir īpašuma tiesības, kas ir garantētas Satversmē līdzās citām cilvēka pamattiesībām. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.panta pirmā daļa noteic, ka jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem. Ievērojot minēto, pieteicējas ieskatā īpašuma tiesības ir cilvēka pamattiesības, kas piemīt arī juridiskai personai.

[6.8] Arī gadījumā, ja iestādei jāizdod obligātais administratīvais akts, tai ir jāveic samērīguma pārbaude, ja ar obligāto administratīvo aktu tiek

ierobežotas personas pamattiesības, un šāds gadījums uzskatāms par netipisku gadījumu, kurā iestādei ir tiesības atkāpties no likumā noteikto seku īstenošanas (sk. Satversmes tiesas 2007.gada 28.februāra lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2006-41-01).

Ministrijas izdotie administratīvie akti un ar publisko tirgotāju noslēgtie līgumi piešķir pieteicējai tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju par paaugstinātu cenu. Šādām līgumiskām tiesībām piemīt ekonomiska vērtība, un komersantiem ir prasījuma tiesības uz to īstenošanu. Šīs tiesības ir pieteicējas īpašums. Tādējādi ar ministrijas lēmumiem pieteicējai faktiski pilnībā atņemtas īpašuma tiesības, iznīcinot tās uzņēmējdarbību, lai gan pieteicēja noteiktajā termiņā – līdz 2019.gada 25.februārim – bija nodrošinājusi koģenerācijas staciju atbilstību noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunkta prasībām.

Ministrija nav veikusi samērīguma pārbaudi ne attiecībā uz iespēju pieteicējai atjaunot apliecinājuma par neatbilstības noteikumu Nr.221 45.24.apakšpunktam iesniegšanas termiņu, ne attiecībā uz pieteicējai nelabvēlīgu administratīvo aktu izdošanu.

Tas, ka pieteicēja noteiktajā termiņā bija nodrošinājusi koģenerācijas staciju atbilstību, bet paziņoja par to divas dienas vēlāk, ir apstāklis, kas būtiski maina šī gadījuma raksturu. Tādējādi tiesai bija jāizvērtē, kādas sekas šādā situācijā ir samērīgas.

Atbilstoši samērīguma principam būtiski privātpersonas tiesību vai tiesisko interešu ierobežojumi ir attaisnojami tikai ar nozīmīgu sabiedrības labumu. Ievērojot to, ka pieteicējas tiesībām ir konstitucionālo tiesību rangs, to atņemšana uzskatāma par būtisku privātpersonas tiesību ierobežojumu. Nedz ministrija, nedz tiesa nav norādījusi uz sabiedrības interešu kaitējumu, kas būtu nodarīts ar pieteicējas rīcību.

[7] Paskaidrojumos apgabaltiesai Būvniecības valsts kontroles birojs (turpmāk – birojs; ar Administratīvās apgabaltiesas tiesnese s 2020.gada 1.aprīļa lēmumu aizstāta atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātā iestāde – ministrija – ar biroju) norāda, ka apelācijas sūdzība nav pamatota, atsaucoties uz ministrijas iepriekš lietā sniegtajiem paskaidrojumiem, kā arī pamatojoties uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[7.1] Lietā strīds ir par to, vai koģenerācijas staciju darbības neatbilstība ir novērsta un attiecīgs apliecinājums ir iesniegts ministrijā līdz brīdinājumos noteiktajam termiņam, kas, kā tiesa pamatoti ir nodibinājusi un pieteicēja nav apšaubījusi, iestājas 2019.gada 25.februārī.

Pieteicēja 2019.gada 27.februāra vēstulē ministrijai apliecināja, ka 2019.gada 27.februārī koģenerācija stacijas ir aprīkotas ar verificētiem siltumenerģijas skaitītājiem, kas nodrošina atsevišķu lietderīgās siltumenerģijas uzskaiti atbilstoši noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunkta prasībām. Tiesa apstākļiem, kas izriet no minētās vēstules satura, ir piešķīrusi būtisku juridisku nozīmi, un kopsakarā ar citiem pierādījumiem tie veido pilnīgu priekšstatu par lietas tiesisko un faktisko situāciju. Proti, pieteicēja līdz 2019.gada 25.februārim nav ministrijā apliecinājusi koģenerācijas staciju neatbilstības novēršanu.

Savukārt apelācijas sūdzība ir pamatota ar tādiem pierādījumiem, kas netika iesniegti un vērtēti pirmās instances tiesā. Lai gan Administratīvā procesa likuma 292.pants tostarp nosaka, ka apelācijas sūdzības iesniedzējam ir tiesības pieteikt lūgumu pierādījumu vākšanai un norādīt, par kādiem apstākļiem un kādēļ šie pierādījumi netika iesniegti pirmās instances tiesā, tomēr pieteicēja uz šādiem apstākļiem nav norādījusi. Tiesvedības process par ministriju lēmumu tiesiskuma pārbaudi ierosināts, pamatojoties uz pieteicējas pieteikumu, un tādējādi lietā pierādāmie apstākļi pieteicējai nenoliedzami bija zināmi un process pirmās instances tiesā konsekventi norisinājās šo apstākļu pierādīšanai.

[7.2] Kritiski vērtējama arī pieteicējas kopā ar apelācijas sūdzību iesniegto pierādījumu formālā un saturiskā puse.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 162.panta pirmajai daļai, 165.panta pirmajai daļai un 166.panta pirmajai daļai pastāv noteikta procesuāla kārtība liecinieka liecības pieļaušanai, un ziņu, ko tas var sniegt, iegūšanai, un atkāpes no likumā noteiktās kārtības nav pieļaujamas. Notariāta likuma 139.7pantā tostarp paskaidrots, ka apliecinājumi par liecību sniegšanu nevar aizstāt attiecīgā procesuālā kārtībā iegūtās liecības Latvijas tiesu un pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs kriminālprocesos, civillietās un administratīvajā procesā tiesā. Tādējādi /pers. A/ notariālā akta kārtībā nostiprinātā liecība ir personas rakstisks viedoklis, nevis likumā noteiktā kārtībā iegūts un uz konkrēto lietu attiecināms pierādījums. Ievērojot minēto un to, ka /pers. A/ ir darba tiesiskajās attiecībās ar pieteicēju un no viņa apliecinājuma izriet, ka tieši /pers. A/ darba rezultāts saistās ar mērierīču esamību koģenerācijas stacijās, viņa sniegtās ziņas par lietas apstākļiem ir objektīvi apšaubāmas.

Apelācijas sūdzībai nav pievienotas arī noteikumos Nr.981 paredzētās mērīšanas līdzekļu uzstādīšanas un verifikāciju apliecinošās uzlīmes un akti vai citi atbildīgo institūciju atzinumi par mērierīču klātbūtni koģenerācijas stacijās.

[7.3] Birojs, atsaucoties uz noteikumu Nr.221 45.24.punktā un 46.2 punktā paredzēto, norāda, ka pieteicējas apsvērums, ka šo noteikumu 46.2punktā noteiktais termiņa notecējums neizbeidz komersanta tiesības uz valsts atbalstu, ir nepatiess.

Judikatūra un tiesu prakse jautājumā par prekluzīvo termiņu ir nostiprinājusies, un tā ir vienmozīmīga. Senāts vairākkārt jau norādījis, ka prekluzīvs termiņš noteic tiesības pastāvēšanu laikā. Ar prekluzīva termiņa noslēgšanos izbeidzas tiesība, kuru persona varēja īstenot. Prekluzīva termiņa ilgumu noteic likumdevējs, tālab termiņu var atjaunot, ja tas paredzēts likumā. Ja prekluzīvs termiņš nav atjaunojams, ir izslēgta iespēja, ka personai varētu atjaunot tiesības, kuras ir saistītas ar termiņu. Līdz ar to persona ir zaudējusi subjektīvās tiesības prasīt no iestādes attiecīgo labumu (sk., piem., Senāta 2017.gada 21.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-196/2017 5.–7.punktu, 2019.gada 27.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-170/2019 5.–7.punktu, 2020.gada 20.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-156/2020 13.punktu).

Tiesa ir pamatoti atzinusi, ka noteikumu Nr.221 46.2 punktā noteiktais termiņš ir materiāltiesisks, jo ļauj komersantam, kurš saņem valsts atbalstu, pierādīt, ka tas ir spējīgs novērst koģenerācijas stacijas neatbilstību un attiecīgi to apliecināt. Nedz noteikumi Nr.221, nedz citi normatīvie akti iespēju pagarināt konkrēto termiņu neparedz, uz ko norādīts pieteicējai jau ministrijas 2019.gada 5.februāra vēstulē Nr.3.3-27/2019/594. Tādējādi pieteicēja par savu pienākumu apjomu un termiņu, kādā tas izpildāms, jau zināja un tai vajadzēja rēķināties ar savas neizdarības sekām.

[7.4] Kā atzīts juridiskajā literatūrā, katra pilnīga tiesību norma sastāv no tiesiskā sastāva un tiesiskajām sekām. Tiesību normas sastāvdaļas savstarpēji saista vārdi „vajadzēt" vai „varēt". Ja tiesiskā sastāva gadījumā tiesisko seku iestāšanās ir obligāta, tad tā ir imperatīva tiesību norma, tāpēc tiesību piemērotājs nevar izvairīties no tiesisko seku iestāšanās.

Noteikumu Nr.221 47.punkts pēc satura un mērķa ir imperatīva (obligāta, pavēloša) norma, kas ir saistoša lietas dalībniekiem un kas neparedz birojam tiesības izdarīt apsvērumus par lēmuma pieņemšanu. Likumdevējs nav paredzējis pieņemt citāda satura un veida lēmumu, kā arī atbildības veidu par konstatēto pārkāpumu.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka lietderības apsvērumi izdarāmi arī tad, ja iestādei jāizdod obligātais administratīvais akts. Tomēr, ņemot vērā, ka obligātā administratīvā akta gadījumā, iestādei vai tiesai izdarot lietderības apsvērumus, varētu tikt pārkāpts varas dalīšanas princips, šādiem gadījumiem būtu jābūt ierobežotiem. Viens no šādiem gadījumiem varētu būt, ja netipiskā gadījumā ar obligāto administratīvo aktu tiek ierobežotas personas pamattiesības. Tomēr arī tad tāda lēmuma pieņemšanā, kas ir pretējs likuma normas vārdiskajam tekstam, varētu tikt attaisnota tikai tad, ja pretējā gadījumā lēmums būtu klaji nesamērīgs (sk. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 27.janvāra spriedumu lietā Nr.A420281714).

Ņemot vērā to, ka pieteicēja brīdinājumos noteiktajā termiņā neiesniedza ministrijā apliecinājumu par koģenerācijas staciju atbilstību noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunktā noteiktām prasībām, iestādei bija jārīkojas atbilstoši noteikumu Nr.221 47.punkta prasībām.

[7.5] Enerģētikas likuma 3.pantā identificētie mērķi enerģētikas jomā tostarp ir vērsti uz enerģijas lietotāju efektīvas, drošas un kvalitatīvas enerģijas apgādi (1.punkts), enerģijas efektīvas izmantošanas un patēriņa līdzsvarošanu (2.punkts), enerģijas lietotāju tiesību nodrošināšanu izvēlēties patērējamās enerģijas veidu un tirgotāju (3.punkts), kā arī atjaunojamo un sekundāro energoresursu izmantošanas veicināšanu (6.punkts).

Savukārt no Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta trešās un piektās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019.gada 31.decembrim) sistēmiski

izriet, ka elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesības ir tam komersantam, kurš ražo elektroenerģiju Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem atbilstošās koģenerācijas stacijās. Saražoto elektroenerģijas apjomu un izmaksas uzskaita publiskais tirgotājs, bet iepirkuma izmaksas proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji.

Tādējādi administratīvā akta ietekme vispirms ir saistāma ar sabiedrības kopuma (visu elektroenerģijas lietotāju) un Latvijas tautsaimniecības (dabas resursu) interesēm, kas ņemot vērā jomu, kurā pieteicēja darbojas, ir daudz būtiskāka. Attiecīgi pieteicējas tiesību ierobežojumam, kas tiešā cēloniskā sakarībā izriet no tās pašas rīcības sekām, ir otršķirīga nozīme.

Turklāt ar ministrijas lēmumiem radītās sekas nevar ietekmēt pieteicējas saimnieciskās darbības turpināšanu bez valsts atbalsta elektroenerģijas ražošanas jomā un tirgot saražoto elektroenerģiju atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 27.pantam. Lai arī kopējie pieteicējas ieņēmumi no elektroenerģijas un siltumenerģijas pārdošanas būs mazāki, nekā pārdodot elektroenerģiju kā obligātā iepirkuma komponenti, tā var atgūt koģenerācijas stacijās veiktās investīcijas.

[8] Trešā persona paskaidrojumos apgabaltiesai norāda, ka apelācijas sūdzība nav pamatota šādu iemeslu dēļ.

[8.1] Pieteicējai jau pieteikumā tiesai bija jānorāda visus pierādījumus, kas pamato tās prasījumu. Vēl jo vairāk, pat ja pieteicējai, iesniedzot pieteikumu tiesā, varēja šķist, ka prasījuma pamatošanai tās norādītās ziņas par faktiem ir pietiekamas, no tās pēc Administratīvās apgabaltiesas atteikuma piemērot lietā pagaidu aizsardzību būtu pašsaprotami sagaidāma aktīva rīcība, iesniedzot tiesā visus objektīvi iespējamos pierādījumus par to, ka pieteicēja līdz 2019.gada 25.februārim bija nodrošinājusi koģenerācijas elektrostaciju atbilstību tiesību normās noteiktajām prasībām.

Pieteicējas iesniegtā liecinieka liecība un izdruka no koģenerācijas stacijas attālinātās uzraudzības lietotnes satur ziņas par apstākļiem, kas pieteicējai bija zināmi. Tādējādi pieteicēja šīs ziņas varēja iegūt, jau uzsākot ministrijas lēmumu tiesiskuma kontroli tiesā, cēloņsakarīgi iesniedzot tās pirmās instances tiesā. Ievērojot minēto, pieteicējas rīcība, apelācijas instances tiesā iesniedzot jaunus pierādījumus, ir atzīstama par negodprātīgu savu tiesību izlietojumu.

Personai ir pienākums savu iespēju robežās rīkoties tā, lai tās tiesību aizsardzību efektīvi varētu nodrošināt jau pirmās instances tiesa (sk. Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 15.2.punktu).

[8.2] Ievērojot Notariāta likuma 139.7pantā paredzēto, pieteicējas iesniegtais liecinieka apliecinājums apstiprina vienīgi to, ka /pers. A/ ir izteicis apgalvojumu notāra klātbūtnē. Tas nevar būt pierādījums tam, ka šis apgalvojums atbilst patiesībai – a priori tam nav piešķirama ticamība, un tādējādi tas ir pakļaujams vispārējai pierādījumu pārbaudei to kopsakarā.

/pers. A/ liecība attiecas uz paša darbinieka darba pienākumu izpildes novērtējumu, un tādējādi ir secināma subjektīva ieinteresētība un zema ticamība. No liecības pēc būtības nav secināms, ka darbinieks būtu uzstādījis tieši tos verificētos skaitītājus, kas uzskaita lietderīgo siltumenerģiju, kas no katras elektrostacijas tiek nodota SIA „Tukuma siltums". Proti, faktiski liecība nesniedz ziņas par pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem apstākļiem.

Pastāv objektīvas šaubas par liecinieka liecību ticamību.

[8.3] Tas, ka izdruka no koģenerācijas stacijas attālinātās uzraudzības lietotnes varētu būt attiecināma uz koģenerācijas stacijām, secināms vienīgi no tā, ka zvērinātam tiesu izpildītājam šādu informāciju sniedza zvērināta advokāta biroja „Kvēps un partneri" lietvede. Izdrukās esošajām līknēm nav atšifrējuma, un no tām izriet vienīgi tas, ka kāda līkne it kā noteiktos periodos aiziet līdz nulles robežai. Taču tas, kas tā ir par līkni un ko tās svārstības nozīmē, pēc būtības un objektīvi nav saprotams.

Grafiks, kas atspoguļo koģenerācijas stacijas darbību, nevar apliecināt to, ka noteiktā laikā tika mainīti skaitītāji. Koģenerācijas stacijas apturēšanai var būt arī citi iemesli, piemēram, plānota vai neplānota apkope, tehniska rakstura problēmu novēršana u.c. Vēl jo vairāk, koģenerācijas stacijas apturēšanā ir jāiesaista ne tikai viens darbinieks ar specifisku kompetenci, bet arī viss tās tehniskais un administratīvais personāls, jo, veicot darbības apturēšanu, rodas saistība ar citiem elektrostacijas tehnoloģiskajiem jautājumiem. Minētais ir komplekss un komplicēts process.

Komersantam jautājumā par siltumenerģijas piegādi objektīvi pastāv saistības ar citām trešajām personām, un situācijā, ja koģenerācijas stacijas darbībā tiek realizēti kādi pārtraukumi (jo īpaši – plānoti), trešajām personām ir jābūt brīdinātām par tādiem pārtraukumiem, kas nodrošina siltumapgādes pārrāvumu vai avārijas situāciju novēršanu. Proti, skaitītāju uzstādīšanā ir pieaicināms lietpratējs – siltumenerģijas saņēmēja pārstāvis –, ar kuru kopā atbilstoši vispārējai praksei tiek sagatavots un abpusēji parakstīts skaitītāju uzstādīšanas fakts, t.i., skaitītāja uzstādīšanas un plombēšanas dokuments. Par minēto izskatāmajā lietā ziņu nav.

[8.4] Saskaņā ar pieteikumā norādīto koģenerācijas stacijās ne vēlāk kā 2019.gada 20.februārī, t.i., pirms apliecinājuma iesniegšanas termiņa, jau bija uzstādītas noteikumu Nr.221 26.punktam atbilstošas mēraparātu sistēmas un līdz ar to koģenerācijas staciju neatbilstība nebija konstatējama. Savukārt saskaņā ar apelācijas sūdzībā norādīto – neatbilstību novēršana notika attiecīgi 2019.gada 23. un 25.februārī. Šādas pieteicējas pretrunīgas norādes apliecina tās rīcības negodprātīgumu, jo lietas apstākļi un pierādījumi tiek pavērsti tā, lai sasniegtu subjektīvu, taču tiesisko aizsardzību nepelnošu labumu.

[8.5] Pieteicēja plaši argumentējusi noteikumu Nr.221 46.2punktā noteiktā termiņa juridisko dabu, cenšoties pārliecināt, ka strīdus termiņš nav prekluzīvs un nav noteikts ar likumu, kā arī pieteicēja ir pievērsusies diskusijai par tās tiesību nesamērīgo ierobežojumu. Minētais nepārprotami norāda uz to, ka pieteicēja apzinās, ka tā termiņā neizpildīja noteikumu Nr.221 prasības, un tādējādi cenšas meklēt citus veidus, kā panākt sev vēlamo lietas rezultātu.

[8.6] Satversmes 105.panta trešais teikums noteic, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Vārds „likums" ietver ne tikai Saeimas pieņemtus likumus, bet arī citus vispārsaistošus (ārējus) normatīvos aktus, ja vien tie atbilst noteiktiem kritērijiem, tostarp ja tie izdoti, pamatojoties uz likumu, ja tie ir publicēti vai citādā veidā pieejami un ja tie ir pietiekami skaidri formulēti, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus (sk. Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija spriedumu lietā Nr.2002-01-03).

Noteikumi Nr.221 izdoti saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28.panta otro daļu un 28.1panta otro daļu. No šīm tiesību normām izriet, ka likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt tā noteikumos plaša spektra jautājumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu tiesisku elektroenerģijas obligāto iepirkumu, t.sk. kritērijus, kādiem jāatbilst koģenerācijas stacijām, obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību.

Šo jautājumu regulācija ietver komersantiem piešķirto tiesību ražot un pārdot elektroenerģiju koģenerācijā kontroli un mehānismu šo tiesību anulēšanai, ja komersants nenodrošina koģenerācijas elektrostacijas atbilstību noteikumos Nr.221 noteiktajiem kritērijiem. Tādējādi nav pamatoti uzskatīt, ka šo Ministru kabineta noteikumu regulējums, kas Ekonomikas ministrijai piešķir tiesības atcelt atļauju, turklāt konkrēti noteiktā laika momentā, nav kvalificējams kā ar likumu noteikts termiņš.

[8.7] Trešā persona, atsaucoties uz samērīguma principa būtību, norāda, ka sabiedrības ieguvumam jābūt lielākam nekā pieteicējas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumam.

Elektroenerģijas tirgus likumā atjaunojamos energoresursus izmantojošu elektrostaciju un koģenerācijas staciju, kas elektroenerģiju ražo augsti efektīvā koģenerācijā, atbalstam Latvijā tika ieviests valsts atbalsta mehānisms – elektroenerģijas obligātais iepirkums un garantētā maksa par elektrostacijā uzstādīto elektrisko jaudu. Atbilstoši šī mehānisma būtībai kopējās valsts atbalsta izmaksas sedz visi elektroenerģijas gala lietotāji, tātad visi Latvijas iedzīvotāji un uzņēmumi jeb visa Latvijas sabiedrība. Tas savukārt nozīmē, ka visa Latvijas sabiedrība ir ieinteresēta, lai valsts atbalsts tiktu

sniegts tikai tādiem komersantiem (elektroenerģijas ražotājiem), kuri atbilst normatīvo aktu prasībām un tās izpilda pilnā apmērā un savlaicīgi. Sniedzot valsts atbalstu tādiem komersantiem, kuri neatbilst likumdevēja noteiktajām prasībām un tās neizpilda, tiek skarta visa Latvijas sabiedrība, jo tādā veidā attiecīgajiem komersantiem tiek nepamatoti izmaksāti valsts budžeta līdzekļi, ko cita starpā veido elektroenerģijas gala lietotāju veiktie maksājumi (sk., piem., Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.A420303918 14.punktu).

Pieteicēja nav ievērojusi likumdevēja noteiktās prasības, kādām jāatbilst koģenerācijas stacijām, un tādējādi tā ir nepamatoti saņēmusi valsts atbalstu izmaksāto naudas līdzekļu veidā. Atņemot pieteicējai tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros un uzliekot pienākumu tai atmaksāt valsts atbalsta ietvaros saņemtos naudas līdzekļus noteiktā apmērā, sabiedrības ieguvums neapšaubāmi ir lielāks nekā pieteicējas tiesību ierobežojums.

Tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros ir valsts atbalsts, kas saimnieciskās darbības veicējam dod zināmas priekšrocības un rada konkurences ierobežojumus. Tādēļ tiesības saņemt šo atbalstu nav absolūtas, tā ir priekšrocība, kas izmantojama tikai tad, ja tiesību normās noteiktie priekšnosacījumi izpildīti pēc būtības. Atbalsta saņemšana ir pakļauta visu nosacījumu ievērošanai visā tā saņemšanas laikā, un tādējādi pietiek ar viena nosacījuma neizpildi, lai saimnieciskās darbības veicēju no konkrētā atbalsta saņemšanas varētu izslēgt (sal. sk. Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 7.februāra sprieduma lietā C-451/11 35.–37.punktu).

Ievērojot samērīguma principu, noteikumos Nr.221 ir paredzēta nevis tūlītēja seku iestāšanās, bet gan papildu darbība – ministrijas brīdinājuma nosūtīšana. Brīdinājuma mērķis ir atbalsta saņēmēja informēšana par konkrētā nosacījuma neizpildi, kā arī laika došana izpildīt konkrēto atbalsta saņemšanas nosacījumu. Kaitīgās sekas iestājas tikai gadījumā, ja komersants noteiktajā termiņā aizvien nav izpildījis kādu no valsts atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Ievērojot šo apstākļu kopumu, kā arī to, ka pārsūdzētie lēmumi ir gan nepieciešami, lai sasniegtu tiesisku mērķi (sniegt valsts atbalstu tikai tādiem elektroenerģijas ražotājiem obligātā iepirkuma ietvaros, kuri atbilst normatīvo aktu prasībām un tās ievēro), gan piemēroti konkrētā mērķa sasniegšanai (atceļot pieteicējai piešķirtās tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros un uzliekot pienākuma atmaksāt saņemto valsts atbalstu, tiks sasniegts minētais mērķis), gan vajadzīgi (minēto mērķi nav iespējams sasniegt ar pieteicējas tiesības un tiesiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem), gan atbilstīgi (pieteicējas tiesību un tiesisko interešu aizskārums ir mazāks nekā sabiedrības ieguvums), lietā nav konstatējams samērīguma principa pārkāpums.

Pieteicējas gadījums nav netipisks jeb tāds, kuru likumdevējs nebūtu paredzējis un tādēļ nebūtu ietvēris tiesību normā. Tiesas atzinums, ka apstāklis, ka pieteicēja nebija izpildījusi noteikumu Nr.221 prasības, proti, koģenerācijas stacijas nebija aprīkotas ar nepieciešamo siltumenerģijas mēraparātu, ir tipisks noteikumu Nr.221 47.punkta pārkāpums, ir korekts.

Motīvu daļa

[9] Pieteicēja izteikusi lūgumu izskatīt lietu mutvārdu procesā, jo esot nepieciešams nopratināt liecinieku /pers. A/ un noskaidrot lietas faktiskos apstākļos.

Pieteicējai jau tika norādīts (lietas 3.sējuma 210.lapa), ka lietas izskatīšana mutvārdu procesā apelācijas instances tiesā izskatāmajā lietā nav lietderīga, jo pieteicēja lietā ir iesniegusi rakstveida pierādījumus, tostarp /pers. A/ sniegtās ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem. Lietā ir iespējams novērtēt rakstveida pierādījumus rakstveida procesā.

Līdz ar to lieta saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 245.pantu un 304.panta pirmo daļu tiek izskatīta rakstveida procesā.

[10] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[11] Apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, to neatkārtojot. Pirmās instances tiesa ir atbildējusi uz visiem no tiesību viedokļa būtiskajiem jautājumiem lietā.

[12] Pieteicēja kopā ar apelācijas sūdzību lietā iesniegusi jaunus pierādījumus, līdz ar to apgabaltiesa tos novērtēs kopsakarā ar pirmās instances tiesas vērtētajiem pierādījumiem.

Pieteicēja lietā iesniedza zvērinātas notāres 2020.gada 13.februāra apliecinājumu par liecības sniegšanu (lietas 3.sējuma 166.lapa). Tajā pieteicējas darba ņēmējs – katliekārtu operators/katlu mašīnists – /pers. A/ sniedzis ziņas, ka viņš koģenerācijas stacijā Tulpju ielā 2 2019.gada 23.februārī uzstādīja siltumenerģijas uzskaites mēraparātu, darbs pabeigts ap plkst.12.00. Savukārt koģenerācijas stacijā Tulpju ielā 2A viņš uzstādīja siltumenerģijas uzskaites mēraparātu, darbus uzsākot 2019.gada 24.februārī un pabeidzot 2019.gada 25.februārī ap plkst.12.00. Sniedza ziņas, ka, lai minēto paveiktu, ir jāapstādina stacijas darbība, kas pēc darbu paveikšanas nekavējoši tiek atjaunota.

Savukārt lietā iesniegtais zvērināta tiesu izpildītāja 2020.gada 14.februāra akts Nr.00018/041/2020-AKT par fakta fiksēšanu ar pielikumiem (lietas 3.sējuma 167.–170.lapa) pieteicējas ieskatā ar ekrānšāviņiem pierāda to, ka strīdus koģenerācijas staciju darbība tika apturēta tieši tajā laikā, kad atbilstoši /pers. A/ sniegtajām ziņām viņš uzstādīja siltumenerģijas uzskaites mēraparātus.

[13] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.pantam tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem. Nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu. Tiesa spriedumā norāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienu faktu par pierādītu, bet citu – par nepierādītu.

Ievērojot, ka neveicam pierādījumam nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu, arī apelācijas instances tiesā iesniegtie pierādījumi novērtējami kopsakarā ar pārējiem lietā noskaidrotajiem apstākļiem.

Apgabaltiesa par būtisku uzskata apstākli, ka administratīvajā procesā iestādē un pieteikuma pamatojumā pieteicēja norādīja atšķirīgas ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem. Proti, pieteicēja, sniedzot ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem, nav bijusi konsekventa. Tikai apelācijas sūdzībā pieteicēja sniedza ziņas, ka verificētie siltumenerģijas uzskaites mēraparāti tika uzstādīti 2019.gada 23. un 25.februārī. Pieteicēja vispār nav pamatojusi, kāpēc šādas ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem tā nesniedza iestādē un pirmās instances tiesā. Ja /pers. A/ minētajā laikā bija pieteicējas darbinieks un veica norādītos darbus, nav saskatāms objektīvs iemesls, kāpēc pieteicēja attiecīgus pierādījumus neiesniedza iestādē un pirmās instances tiesā. Minētais apgabaltiesas ieskatā samazina apelācijas instancē iesniegto pierādījumu ticamību.

Arī pieteicējas iesniegtie ekrānšāviņi paši par sevi neapliecina faktu, ka konkrētajā laikā konkrētā stacijā tika uzstādīti konkrēti mēraparāti. No tiem pat nešaubīgi nav iespējams konstatēt, par kādām iekārtām uzrādīts rezultāts (aktā precizēts, ka izvēle Siemens atbilst koģenerācijas stacijai Tulpju ielā 2,

bet izvēlnei bez nosaukuma atbilst koģenerācijas stacija Tulpju ielā 2A, lietas 3.sējuma 167.lapa).

Trešā persona pareizi atsaukusies, ka personai ir pienākums savu iespēju robežās rīkoties tā, lai tās tiesību aizsardzību efektīvi varētu nodrošināt jau pirmās instances tiesa (sk. Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 15.2.punktu).

Pieteicējas rīcība, sniedzot jaunas ziņas par faktiem un jaunus pierādījumus apelācijas instances tiesā, norāda uz to, ka tā no jauna sniegtās ziņas ir saskaņojusi, tostarp /pers. A/ sniegtās ziņas ir saskaņotas ar pievienotajiem ekrānšāviņiem. Apgabaltiesa nepiešķir ticamību, ka /pers. A/ pēc gada atcerējās precīzus datumus un pat laiku, kad veica konkrētas darbības, neielūkojoties interneta vietnē, no kuras nākamajā dienā iegūti ekrānšāviņi.

Šādos apstākļos apgabaltiesa priekšroku dod pirmās instances tiesas pareizi novērtētajiem pierādījumiem un pieteicējas sniegtajām ziņām iestādē par faktisko mērierīču uzstādīšanas laiku. Pieteicēja nav objektīvi izskaidrojusi, kāpēc 2019.gada 27.februāra vēstulē ministrijai tā norādīja, ka koģenerācijas stacijas ir aprīkotas ar verificētiem siltumenerģijas skaitītājiem 2019.gada 27.februārī, ja reiz to bija izdarījusi 23. un 25.februārī.

Tādējādi lietā nav piešķirama ticamība tam, ka pieteicēja līdz 2019.gada 25.februārim novērsa trūkumus. Proti, pieteicēja noteiktajā termiņā, t.i., līdz 2019.gada 25.februārim, nav nodrošinājusi koģenerācijas staciju atbilstību noteikumu Nr.221 26.2.apakšpunktā noteiktajām prasībām, kā arī nav iesniegusi ministrijā attiecīgu apliecinājumu.

[14] Apgabaltiesa norāda, ka trešā persona, atsaucoties uz tiesu praksi, pareizi norādījusi, ka lietā būtiski ir tas, ka tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros ir valsts atbalsts, kas saimnieciskās darbības veicējam dod zināmas priekšrocības un rada konkurences ierobežojumus. Tādēļ tiesības saņemt šo atbalstu nav absolūtas, tā ir priekšrocība, kas izmantojama tikai tad, ja tiesību normās noteiktie priekšnosacījumi izpildīti pēc būtības. Atbalsta saņemšana ir pakļauta visu nosacījumu ievērošanai visā tā saņemšanas laikā, un tādējādi pietiek ar viena nosacījuma neizpildi, lai saimnieciskās darbības veicēju no konkrētā atbalsta saņemšanas varētu izslēgt (sal. sk. Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 7.februāra sprieduma lietā C-451/11 35.–37.punktu).

Apgabaltiesa arī piekrīt biroja norādītajam, ka administratīvā akta ietekme vispirms ir saistāma ar sabiedrības kopuma (visu elektroenerģijas lietotāju) un Latvijas tautsaimniecības (dabas resursu) interesēm, kas ņemot vērā jomu, kurā pieteicēja darbojas, ir daudz būtiskāka. Attiecīgi pieteicējas tiesību ierobežojumam, kas tiešā cēloniskā sakarībā izriet no tās pašas rīcības sekām, ir otršķirīga nozīme. Ar ministrijas lēmumiem radītās sekas nevar ietekmēt pieteicējas saimnieciskās darbības turpināšanu bez valsts atbalsta elektroenerģijas ražošanas jomā un tirgot saražoto elektroenerģiju atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 27.pantam. Lai arī kopējie pieteicējas ieņēmumi no elektroenerģijas un siltumenerģijas pārdošanas būs mazāki, nekā pārdodot elektroenerģiju kā obligātā iepirkuma komponenti, tā var atgūt koģenerācijas stacijās veiktās investīcijas.

Tā kā pieteicējai tika dots konstatēto trūkumu novēršanai un paziņošanai par trūkumu novēršanu tiesību normā noteiktais termiņš, bet pieteicēja šo termiņu nav ievērojusi, tā zaudēja tiesības uz valsts atbalstu. Pieteicējai saglabājas tiesības nodarboties ar uzņēmējdarbību, pārdodot saražoto elektroenerģiju atbilstoši tirgus cenai.

Apgabaltiesa tostarp piekrīt pirmās instances tiesai, ka lietā nav konstatējami apstākļi, kas izskatāmo gadījumu raksturotu kā netipisku.

[15] Šādos apstākļos pārsūdzēto ministrijas lēmumu atcelšanai nav pamata, jo tie ir tiesiski.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt SIA „Tukums DH" pieteikumu par Ekonomikas ministrijas 2019.gada 12.aprīļa lēmumu Nr.3.11-6/2019/378 un Nr.3.11-6/2019/379 atcelšanu.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L.Vīnkalna

Tiesneses S.Gintere

K.Kalvāne